

بسمه

دستورالعمل اجرایی بهداشت محیط مدارس

مرداد ۱۴۰۵

مقدمه :

اهمیت بهداشت محیط مدارس:

تعلیم و تربیت در شرایط ایمنی، بهداشتی و برخوردار از خدمات بهداشتی درمانی یکی از حقوق مسلم فردی و اجتماعی دانش آموزان می باشد. مکان مدرسه که در آن تعلیم و تربیت کودکان صورت پذیرفته و شخصیت اجتماعی و روانی آنها ساخته می شود، باید به گونه ای باشند تا از هر لحاظ به نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان پاسخ دهند بطوریکه در آموزش و پرورش نوین فضای فیزیکی بعنوان یک عامل زنده و پویا درانجام فعالیتهای آموزشی و تربیتی دانش آموزان تلقی میگردد.

چنانچه در مدرسه آب سالم، سرویسهای بهداشتی، فضای کافی، سیستم جمع آوری مواد زائد، تجهیزات، وسایل مناسب و استاندارد وجود نداشته باشد و بطور کلی آسایش محیطی فراهم شود، بطور قطع تلاشهای آموزش و پرورش معلمان و مربیان بازدهی مطلوب نخواهد داشت.

تعریف سلامت محیط مدارس:

مجموعه اقداماتی است که باعث میشود محیط مدرسه/آموزشگاه به گونه ای گردد که اثر نامطلوبی بر سلامت جسمی-روانی و اجتماعی دانش آموزان بر جای نگذارد.

دستورالعمل و توصیه های بهداشت و سلامت محیط:

مرکز سلامت محیط و کار در راستای تدوین دستورالعمل با هدف حفظ بهداشت محیط اماکن عمومی اقدام نموده که توجه به موارد دستورالعمل و اقدامات کنترلی ساده مانند رعایت بهداشت فردی و ... در پیشگیری از ابتلا و شیوع بیماری های واگیر و غیرواگیر موثر می باشد.

*توصیه های کلی برای اماکن عمومی (مدارس و ...)

- ۱- نصب دستورالعمل شستن دست ها برای پیشگیری از انتقال بیماریها به تعداد کافی در محل سرویس های بهداشتی (آموزش نحوه شستن دست ها برای پیشگیری از انتقال ویروس با استفاده از پوستر شستن صحیح دست ها)
- ۲- وجود مواد شوینده، گندزدا، امکانات و تجهیزات نظافت به مقدار کافی و لازم در محل
- ۳- استفاده از هواکش و سیستم تهویه مناسب در سرویس های بهداشتی
- ۴- استفاده از تجهیزات و لوازم توسط مسئول خدمات شامل ماسک، دستکش، چکمه و لباس کار در هنگام نظافت
- ۵- نظافت، شستشو و گندزدایی دستگاه های درب ها، نرده پله ها و سرویس های بهداشتی به صورت مستمر بعد از هر شیفت و سایر سطوح مانند کف اتاق ها، راهروها، سالن های آمفی تئاتر و ... بصورت روزانه
- ۶- جداسازی سطل و وسائل نظافت و گندزدایی سرویس های بهداشتی از وسایل مکان های دیگر از جمله آبخوری و ...
- ۷- کلیه کلاسها، راهروها، قسمتهای اداری، خوابگاه، ناهارخوری، آشپزخانه، توالت و دستشویی، محوطه سالن ورزشی، کارگاه و آزمایشگاه باید دارای زباله دان بهداشتی درب دار، ضد زنگ با ظرفیت و تعداد مناسب باشند و روزانه تخلیه و به موقع شستشو و تمیز گردند.
- (جمع آوری زباله ها و همچنین وسایل یک بار مصرف نظافت (دستکش و ماسک) در کیسه های پلاستیکی محکم و سطل های درب دار پدالی و دفع آنها در آخر هر نوبت کاری توسط مسئول نظافت همان شیفت، به موقع و به روش مناسب انجام شود.)
- زباله دان ها باید دارای کیسه زباله بوده و در محل مناسبی قرار گرفته و زباله دان و اطراف آن همواره تمیز باشد.
- ۸- وجود سیستم لوله کشی صابون مایع و یا حداقل ظرف همراه با مایع دستشویی در محل سرویس های بهداشتی (قبل از پر کردن مایع دستشویی سیستم لوله کشی، مخزن مربوطه شستشو شود.)

آبخوری: علاوه بر بهداشتی و سالم بودن آب مورد استفاده در مدارس، رعایت بهداشت مکان آبخوری ضروری است و کف آبخوری باید شستشو داده شود.

دستورالعمل گندزدایی:

- نظافت سطوح دارای تماس زیاد، با کمک مواد شوینده و سپس توسط دستمال تمیز دیگری انجام می گیرد.
- هنگام استفاده از مواد گند زدا و نظافت باید درها و پنجره ها باز گذاشته شوند و هواکش جهت تهویه بهتر هوا نیز روشن باشد. لازم است در حین کار با ترکیبات گندزدای پایه کلره مثل وایتکس از جریان مناسب هوا در محل گندزدایی استفاده کرد تا انتشار ترکیبات کلر در فضای بسته باعث مسمومیت افراد نگردد. در حین کار با ترکیبات کلر و اسیدی لازم است از ماسک های تنفسی تمام صورت و مناسب برای گاز و بخارهای اسیدی استفاده شود.
- هیچگونه اختلاطی بین چند شوینده و گندزدا انجام نگیرد.
- محلول گندزدا و یا ضد عفونی باید روزانه تهیه و استفاده شود، کارایی محلول پس از گذشت ۲۴ ساعت کاهش می یابد. گندزدا باید با آب سرد یا معمولی تهیه گردد.

(ماده مناسب برای گندزدائی بر پایه آب و هیپوکلریت سدیم ۱ درصد در نظر گرفته می شود . برای تهیه این غلظت از مواد گندزدا لازم است یک واحد آب ژاول (ماده سفید کننده تجارتي) را به ۵ واحد آب سرد و معمولی در ظرفی درب دار و ترجیحا پلاستیکی اضافه نمود .

یادآور می شود محلولی که به این ترتیب محیا می شود لازم است در ظرف درب بسته ای نگهداری شده و حداکثر زمان ماندگاری و قابل استفاده بودن برای عملیات گندزدائی ۲۴ ساعت در نظر گرفته شده است . به جهت افزایش کارآمدی ماده گندزدای درست شده، تازه مصرف کردن آن در اولویت می باشد محلول در ظرف کوچک فقط برای یکبار آماده شود.

-شستشوی کامل و گندزدایی مستمر کلیه قسمت های آبدارخانه و یا محل های جانبی تهیه غذا ضروری است.

-افراد مسئول نظافت در هنگام نظافت باید از ماسک ، دستکش ، و لباس کار مناسب استفاده نمایند.

-در حین کاربرد مواد شیمیائی لازم است از دستکش و لباس مقاوم در برابر خوردگی اسیدی استفاده شود.

-برای نظافت سطوح لازم است ۲ دستمال مجزا پیش بینی شود و پس از هر بار نظافت در نیمه شیف و انتهای آن دستمال ها حتما شسته و گندزدائی شوند تا برای نوبت بعدی استفاده آماده گردند.

-جهت زدودن و کاهش بار آلودگی سطوح از عوامل بیماریزا، ابتدا سطوح با دستمال مرطوب و آغشته به مواد شوینده نظافت می گردد.

گندزدائی توسط دستمالی که توسط محلول گندزدای تهیه شده مرطوب و خیس شده، برای سطوح انجام می شود.

(در این قسمت دستمال در سطل یا ظرفی که محتوی محلول گندزدا است غوطه ور شده پس از فشردن و زدودن محلول اضافی بر روی کلیه سطوحی که تماس مشترک برای آنها وجود دارد کشیده می شود.(در زمان استفاده از گند زدا استفاده از دستکش و ماسک مناسب ضروری است)

-بهرتر است رطوبت ناشی از آغشته شدن سطوح، میله ها، دستگیره ها، صندلی و ... به مواد گندزدا بصورت خود بخودی خشک شده و از خشک کردن سطوح با وسایل و یا دستمال دیگر ممانعت بعمل آید.

* مدت حدود ۱۱ دقیقه ای ماندگاری برای اثربخشی مواد گندزدا بر روی سطوح پیش بینی می شود

*** لازم است نظافت از یک نقطه آغاز و در طرف یا نقطه مقابل به پایان برسد**

*دستمال ها و وسایلی که برای نظافت سطوح داخلی ساختمان استفاده می شود باید از وسایلی که برای شستشو و نظافت سرویس های بهداشتی بکار می رود جدا بوده و در هیچ شرایطی مشترکا استفاده نگردد.

*محل نگهداری مواد شوینده و گندزدا، لباس و وسایل حفاظتی در محل ثابت پیش بینی شود و مسئولین و مدیران مربوطه موظف به تامین نیازهای مرتبط با این فعالیت ها می باشند.(در محل دپوی مواد و ابزار نظافت یک کابینت برای نگهداری وسایل شستشو و محلولها و وسایل محافظت فردی باشد).

*لازم است در محل نگهداری مواد شیمیائی و گندزدا، جعبه کمک های اولیه مشتمل بر حداقل اقلام ذیل باشد:

دستکش یکبار مصرف، ماسک مناسب، ماده چشم شوی، یک شیشه ماده ضد عفونی کننده پوستر و محل جراحی، ماده شوینده نظیر صابون و ترجیحا صابون مایع، گاز استریل، یک رول باند، یک پماد سوختگی، یک عدد قیچی، پنبه به مقدار کافی و تعدادی چسب زخم *برای حفظ سلامت سایرین و پیشگیری از شیوع بیماری ها نکات ذیل در نظر گرفته شود :

در صورت بروز هرگونه علائم شبیه سرماخوردگی های فصلی، تب بالای ۳۸ درجه سلسیوس، سرفه و گلو درد و سایر علائم تنفسی و تنگی نفس از ادامه کار خودداری نموده و با هماهنگی مسئول مربوطه به مراکز بهداشتی جهت طی دوره درمان و مراقبت های لازم طبق نظر پزشک مراجعه گردد.

-لازم است تا بهبود و رفع علائم بیماری واگیردار، افراد جایگزین برای انجام وظایف پیش بینی شود.

-جهت حفظ سلامت افراد و کاهش اثرات گندزداها و شوینده های شیمیایی در محل استفاده جریان هوای طبیعی از طریق پنجره های باز تامین شود و در صورت امکان، دستگاه تهویه و یا فن محل روشن باشد.

-نصب تابلوهای توصیه ای و آموزشی برای بکارگیری تمهیدات لازم در جهت حفظ بهداشت عمومی و... در محل های مناسب ضروری است.

-در محل سرورس های بهداشتی، پنجره ها باید مجهز به توری سالم، ریز و مناسب باشند تا از ورود حشرات جلوگیری شود
همچنین درب پوش فاضلاب (درب پوش کف شوی) وجود داشته باشد .
-نظارت بر حسن انجام مراحل و فعالیت های بهداشت محیطی بر عهده مسئولین واحد تابعه می باشد.

سیستم تهویه مدرسه:

استفاده از دستگاه های تهویه موجب متبوع کردن هوای کلاس خواهد شد و با استفاده از پنجره های دوطرفه میتوان ایجاد کوران نمود و تهویه مناسب انجام داد. برای این کار روزانه چندین بار درب و پنجره باز و بسته شود تا تهویه صورت گیرد. استفاده از هواکش نیز در ایجاد جریان هوا موثر می باشد.

دستورالعمل شست و شو و ضدعفونی سطوح و ابزار:

- پروتکل های پاکسازی سطوح و محیط باید برای کارکنان خدمات قابل درک باشد
- (به کارکنان خدمات در خصوص نحوه کار با محلولهای ضدعفونی کننده، نحوه استفاده از وسایل حفاظت فردی، نحوه نظافت سطوح و برنامه پاکسازی و ضدعفونی سطوح آموزش داده شود).
- برای سطوح اداری مثل دفاتر اداری، نظافت با آب و یک شوینده کفایت میکند.
- سطوح دیوارها، پنجره و پرده را هر زمان که به طور واضح کثیف یا آلوده بودند نظافت کنید.
- سطوحی که مرتباً لمس می شوند ولی نظافت آنها مشکل یا حساس است را با پوشش های پلاستیکی بپوشانید.
- هرگز برای ضدعفونی سطوح محیطی از محلولهای ضدعفونی کننده سطح بالا و قوی استفاده نکنید.
- هرگز از الکل برای ضدعفونی سطوح وسیع استفاده نکنید.
- سرتی را در شروع روز، بعد از نظافت هر زمان که لازم است شستشو و ضدعفونی کنید.
- (قبل از استفاده مجدد، اجازه دهید تا سرتی خشک شود. پس از اتمام کار شستشو، سرتی را داخل آب ژاول ۰.۱ تا ۰.۱۰ به مدت ۲ دقیقه غوطه ور و سپس آب کشی و آویزان نمایید).
- سطوح افقی اتاق (مثل میز) را روزانه با یک دستمال مرطوب با مقدار کمی ضدعفونی کننده مخصوص سطوح، گردگیری و نظافت کنید.
- هنگام نظافت راهروها، درب سایر اتاق ها و کلاس ها را ببندید .
- هنگام نظافت محیط و ابزار و تجهیزات از ایجاد گرد و خاک خودداری کنید.
- کف و سطوح راهروها باید عاری از آلودگی قابل رویت باشد. دیوارها، درب ها باید فاقد گرد و خاک باشند .
- برای ابزارو دستگاههای الکتریکی، تمیز کردن و ضدعفونی طبق توصیه کارخانه سازنده و با رعایت ایمنی انجام شود.
- در محیط های که کودکان حضور دارند محلولهای ضدعفونی کننده مجاز استفاده شود تا کودکان در معرض محلولهای شیمیایی قرار نگیرند.
- استفاده از گل خشک و یا گلدان در محل حضور کودکان(بدلیل امکان بروز حساسیت و یا پایین بودن سیستم ایمنی برخی کودکان توصیه نمیشود)
- ترتیب تمیز کردن باید از نواحی کمتر کثیف به سمت نواحی کثیف تر و از نواحی بالاتر به سطوح پایین تر انجام شود. نظافت را از یک نقطه آغاز و در طرف یا نقطه مقابل به پایان برسد.
- جاروهای مرطوب و دستمال گردگیری آلوده، منبع گسترش میکروب می باشند. تمیز کردن سطوح و میزکار با پارچه های آلوده میتواند دست افراد، تجهیزات و سایر سطوح را آلوده کند. شستن پارچه های گردگیری با شوینده معمولی و خشک کردن مناسب آنها آلودگی را می زداید، دستمال های پارچه ای در صورت کثیفی زیاد دور انداخته شود.
- اگر برای تمیز کاری از تی، دستمال و پارچه چند بار مصرف استفاده میشود، باید بطور منظم شسته شوند تا از آلودگی سطوح در حین تمیز کاری جلوگیری شود.
- قبل از رقیق کردن محلول ضدعفونی و گندزدا، رعایت بهداشت دست ها بسیار مهم است .

- در زمان نظافت آزمایشگاه، کارگاه و قفسه مواد شیمیایی، احتیاط و دقت و استفاده از وسایل حفاظت فردی از جمله ماسک مناسب و دستکش توسط کارکنان خدمات ضروری است.
- در زمان نظافت وسایل الکترونیکی و حساس، رعایت ایمنی و احتیاط لازمست و از شویندهای قوی شیمیایی استفاده نشود.

***نکته : کلیه کارکنان خدمات باید کارت سلامت معتبر اخذ نمایند و پس از انقضا نسبت به تمدید آن اقدام نمایند.**

بهداشت بوفه و موادغذایی:

وجود بوفه یا پایگاه تغذیه سالم مدرسه نه تنها لازم بلکه ضروری است .

-نیروهایی که در بوفه(پایگاه تغذیه سالم) مشغول فعالیت هستند علاوه بر داشتن کارت سلامت ملزم اند در دوره بهداشت عمومی که با هماهنگی مراکز بهداشتی انجام میشود شرکت نموده و گواهی معتبر دوره آموزشی را اخذ نمایند و همچنین دوره صلاحیت های حرفه ای را با هماهنگی کارشناسی سلامت در محل ادارات آموزش و پرورش منطقه طی نمایند.

* دستورالعمل تهیه و توزیع اقلام خوراکی وشرایط فیزیکی بوفه بایستی به این افراد (متصدیان بوفه) آموزش داده شود.

*درصورت توزیع شیر رایگان مدارس ، رعایت بهداشت محل ذخیره سهمیه شیر مدرسه و دستورالعمل نگهداری و همچنین جمع آوری صحیح زباله های ناشی از مصرف شیر توسط دانش آموزان ضروری است.

*کلیه مراکز آموزشی باید مجهز به وسائل اعلام واطفاء حریق بوده تا در مواد وقوع حریق استفاده شوند. لذا آموزش عملی/تئوری روش های اطفای حریق و انواع کپسول ها به سرایداران ضروری است.